

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ЧЖОУ ЯН

УДК: 159+378.013+153.35

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ**

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук

Одеса – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор
Симоненко Світлана Миколаївна,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського»,
завідувач кафедри педагогічної та вікової психології.

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, професор
Пов'якель Надія Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри практичної психології
та психотерапії;

кандидат психологічних наук
Черножук Юрій Григорович,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського»,
доцент кафедри загальної та диференціальної
психології.

Захист дисертації відбудеться «15» травня 2010 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.03 у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К.Д.Ушинського за адресою: 65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського за адресою: 65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «14» квітня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Кузнєцова О.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Розвиток творчого мислення майбутніх фахівців будь-якого профілю завжди був одним з показників успішності діяльності вищої школи. Зміна освітньої парадигми зумовлює необхідність переосмислення сфери розвитку творчої особистості засобами мистецтва та розробку ефективних умов, оптимальних методик і технологій, що відповідають сучасним методологічним та теоретичним засадам. Творчий потенціал людини яскраво виявляється у художньо-естетичній діяльності, зокрема в активному освоєнні нею мистецтва. Музичне мистецтво займає в реалізації такого підходу одне з чільних місць. Про розвивальні можливості музичної діяльності наголошували видатні українські митці К. Ю. Василенко, В. М. Верховинець та інші. Деякі психолого-педагогічні аспекти проблеми розвитку музичних здібностей та розвитку творчої особистості митця частково вже розкриті в дисертаційних дослідженнях, наукових роботах, методичних рекомендаціях та посібниках. Проблемою здібностей займалися такі вчені, як В. В. Богословський, Л. С. Виготський, О. Г. Ковальов, Н. С. Лейтес, В. Н. Мясіщев, С. Л. Рубінштейн, А. О. Смирнов, Б. М. Теплов, В. Штерн та інші. Проблему творчих здібностей вивчали В. М. Бехтерева, В. М. Вільчек, Дж. Гілфорд, В. М. Дружинін, О. О. Леонтьєв, В. О. Моляко, Б. П. Нікітін, Я. А. Пономарьов, П. Торренс. Питання про музичні здібності у своїх роботах аналізували В. І. Петрушин, С. Л. Рубінштейн, К. В. Тарасова, Б. М. Теплов.

Специфіка розвивального впливу музикального мистецтва на особистість ще недостатньо висвітлена. Це дає підстави стверджувати, що проведення теоретико-експериментального дослідження проблеми розвитку творчих здібностей в процесі оволодіння музичною діяльністю студентів музичних факультетів, їх компонентів та рівнів розвитку є, безумовно, актуальним та доцільним. Вищенаведена аргументація зумовила вибір теми дисертаційного дослідження: «Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів».

Зв'язок з науковими планами, програмами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконана відповідно до наукової програми кафедри педагогічної та вікової психології «Формування креативної особистості майбутніх фахівців в контексті нових освітніх технологій», що входить до тематичного плану Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (номер державної реєстрації 0109U000191). Тема дисертації затверджена вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 3 від 26 листопада 2009 року), та закординована Радою з координації наукових досліджень в галузі педагогіки

та психології в Україні (протокол № 8 від 22 грудня 2009 року). Автором досліджувалися творчі здібності та особливості їх розвитку у студентів-музикантів, а також розроблялися засоби їх розвитку за допомогою інноваційних технологій.

Мета дослідження – з'ясувати психологічні особливості розвитку творчих здібностей студентів музичних факультетів, розробити методи оптимізації цього процесу та експериментально дослідити їх ефективність.

Згідно з метою були визначені такі **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу й узагальнення наявного у психолого-педагогічній літературі матеріалу з досліджуваної проблематики теоретично обґрунтувати поняття “музикальна креативність”, уточнити поняття «музикальні здібності», «творчі здібності», охарактеризувати зміст та структуру цих феноменів.

2. Розкрити роль творчих здібностей у розвитку музикальної імпровізації в музичній діяльності студентів-музикантів.

3. Побудувати загальну процедуру емпіричного дослідження та розробити і апробувати методика дослідження здібностей до імпровізації в музичній діяльності.

4. Дослідити психологічні особливості розвитку творчих здібностей студентів-музикантів та їх взаємозв'язок зі структурними компонентами музикальних здібностей.

5. Розробити й апробувати систему формувальних (тренінгових) вправ, спрямованих на розвиток творчих здібностей студентів музикальних факультетів.

Об'єкт дослідження – творчі здібності та їх розвиток.

Предмет дослідження – розвиток творчих здібностей у студентів-музикантів та психологічні засоби його оптимізації.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз, узагальнення і систематизація теоретичних підходів та емпіричних результатів, що містяться у наукових літературних джерелах; *емпіричні* - спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності; психодіагностичне тестування, в ході якого було використано наступні конкретні методики: методика П. Торренса (вербальний та невербальний варіанти), методика Дж. Гілфорда, що спрямовані на дослідження візуальної та вербальної креативності; методика «Здатність до творчої імпровізації» (С.М.Симоненко, Чжоу Ян) - для діагностики музикальної креативності; методика «Шкала музикальних здібностей» (С.М.Симоненко, Чжоу Ян) на основі експертного оцінювання (за шкалою Дембо-Рубінштейн), спрямовані на вивчення музикальних здібностей; *розвивальні* - тренінгові завдання для розвитку творчих музикальних здібностей.

Для обробки первинних даних ми використовували *методи математичної статистики*: визначення середнього арифметичного, кореляційний аналіз (за критерієм Спірмена). Для перевірки вірогідності різниці середніх значень за вибірками ми застосовували t-критерій Стьюдента. Процедура обробки даних проводилась за допомогою пакету програмного забезпечення SPSS v 13,0 for Windows.

Інтерпретаційні методи: генетичний та структурний.

Експериментальна база дослідження. Вибірку дослідження склали 250 осіб, з них: 150 студентів 1-5 курсів Інституту мистецтв Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (віком від 18 до 23 років), 100 слухачів «Будинку дитячої та юнацької творчості», музичних шкіл м.Одеса та м. Іллічівськ (віком від 16 до 20 років). Вибірка стандартизації складала 100 осіб.

Методологічною основою дослідження виступили: загальнопсихологічні положення про розвиток особистості у процесі діяльності (Г. С. Костюк, О. М. Леонт'єв, С. Л. Рубінштейн), зокрема, музичної (Б. М. Теплов); системний підхід до психологічних процесів і явищ (Б. Г. Анан'єв, Б. Ф. Ломов, В. Д. Шадриков); фундаментальні дослідження проблеми здібностей та їх розвитку в діяльності (Г. С. Костюк, Н. С. Лейтес, К. К. Платонов, Б. М. Теплов, В. Д. Шадриков); загальнотеоретичні психологічні положення про творчість і творчу особистість (Д. Б. Богоявленська, Дж. Гілфорд, О. М. Матюшкін, В. О. Моляко, Я. А. Пономар'єв, П. Торренс та інші); загальнотеоретичні положення щодо проблеми музикальних здібностей та музичної діяльності (Н. А. Ветлугіна, О. Г. Ковальов, Дж. Кріс, М. Майер, В. Н. М'ясищев, С. Надяліна, К. Сішор, К. В. Тарасова, Б. М. Теплов, Г. Ревеш, А. Фейст, К. Штумпф та інші).

Наукова новизна та теоретичне значення дисертаційного дослідження:

- *вперше* обґрунтовано поняття «музикальна креативність», що розглядається як здатність до музикальної імпровізації, до створення нового музикального образу або твору, що раніше були невідомі даному суб'єкту та визначено її структурні компоненти: оригінальність, виразність та продуктивність створення музикальних образів;

- встановлено, що музикальні здібності, як один із видів спеціальних здібностей, є системно-структурним утворенням, в якому можна виділити такі визначальні складові: творчо-інтелектуальні, музично-сенсорні (базисні), мотиваційно-особистісні компоненти; особливості їх співвідношення визначають індивідуальний рівень розвитку музикальної творчості;

- розкрито роль творчих здібностей у розвитку музикальної креативності в музичній діяльності, а саме *здібності до імпровізації є проявом музикальної креативності і їх зростання сприяє загальному розвитку творчо-інтелектуального компонента музикальних здібностей;*

- виявлено основні тенденції у розвитку творчих здібностей в структурі музикальних здібностей на протязі навчання студентів на музичних факультетах: на початку навчання (1-3 рік) переважають показники *виконавської майстерності, технічності (музикально-сенсорний компонент)*, у кінці (починаючи з 4 курсу) – домінують показники творчих здібностей, музикальної креативності (*творчо-інтелектуальний компонент*); протягом досліджуваного періоду зростає рівень розвитку загального показника та структурних компонентів музикальних здібностей;

- вивчено й описано психологічні особливості розвитку музикальної креативності у студентів-музикантів 1-5 курсів: під час навчання відбувається розвиток її структурних компонентів та поступове зростання інтегративної взаємодії між ними;

- встановлено ефективність впливу розроблених тренінгових технологій на розвиток музикальної креативності студентів-музикантів;

- *уточнено* поняття «музикальні здібності» та їх структуру;

- *дістало подальшого розвитку* уявлення про засоби оптимізації музикальної креативності.

Практичне значення роботи полягає в розробці та апробації психологічно обґрунтованого тренінгу, який сприяє розвитку структурних компонентів музикальної креативності у студентів-музикантів. На основі проведеного дослідження складено програму зі спецкурсу «Сучасні технології розвитку творчості».

Основні результати дослідження були впроваджені в межах навчальних курсів у процес професійної підготовки студентів Інституту психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (акт № 04/09 від 30.12.2009 року). Розроблений тренінг з розвитку музикальної креативності студентів-музикантів було впроваджено в навчально-виховний процес Інституту мистецтв Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (акт № 2 від 28.12.2009 року).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Когнітивні процеси та творчість» (Одеса, 2007); Міжнародній науково-практичній конференції «Психолого-педагогічні чинники становлення особистості в поліетнічному середовищі» (Одеса-Мукачеве, 2008); Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретико-методологічні проблеми психологічного

супроводу професійної діяльності» (Одеса - Санкт-Петербург, 2009); II Міжнародній науково-практичній конференції «Когнітивні процеси та творчість» (Одеса, 2009); Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Актуальні проблеми практичної психології в системі освіти» (Одеса, 2008); на методологічних семінарах та засіданнях кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського.

Публікації. Основний зміст роботи викладено в 3 публікаціях, які надруковано в фахових виданнях ВАК України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг тексту складає 212 сторінок, основний текст викладено на 198 сторінках. Робота містить 44 таблиці, 21 рисунок, 4 додатки на 47 сторінках. У списку використаної літератури 195 джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; висвітлено наукову новизну роботи, її теоретичну та практичну значущість; наведено дані апробації результатів дослідження; публікації за темою дослідження та структуру роботи.

У першому розділі – «**Теоретико-методологічні підходи до вивчення творчих здібностей в музичній діяльності**» зроблено теоретико-методологічний аналіз досліджень проблеми здібностей та, зокрема, творчих здібностей у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці.

Проблема здібностей у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці є методологічно-засадовою і такою, що не втрачає своєї актуальності і до сьогодні. Означеною проблемою займалися такі вчені, як: Л. С. Виготський, О. Л. Венгер, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін, О. Г. Ковальов, В. Н. Мясищев, С. Л. Рубінштейн, П. П. Скляр, Б. М. Теплов, Н. Ф. Тихомирова, В. Д. Шадриков. Виділяють основні підходи в дослідженні проблеми здібностей: соціокультурний, генетичний, процесуально-діяльнісний, освітній, інформаційний, феноменологічний, функціонально-рівневий, регуляційний, діяльнісний, системний, особистісний, суб'єктний, інструментальний та інші. Методологічно засадовими для нашого дослідження є діяльнісний підхід, який знаходиться в синергії з системним та особистісним підходами. Б. М. Тепловим були розкриті три основні ознаки класифікації поняття “здібність”: по-перше, здібності - це індивідуальні психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої; по-друге, здібностями називають не всякі взагалі індивідуальні особливості, а лише

такі, які мають відношення до успішності виконання будь-якої діяльності або багатьох діяльностей; по-третє, поняття «здібність» не зводиться до тих знань, навичок або вмінь, які вже вироблені в людини. Традиційно здібності поділяють на загальні та спеціальні (здібності до окремих видів діяльності).

На основі аналізу літератури доведено, що юнацький вік та вік ранньої дорослості є сензитивним для розвитку загальних та спеціальних здібностей, що обумовлено професійним самовизначенням, а також формуванням в учбово-професійній діяльності загальних інтелектуальних та творчих здібностей.

Музикальні здібності відносяться до спеціальних здібностей і розглядаються як психологічні особливості індивіда, які забезпечують можливість успішного виконання музичної діяльності. Питання про музикальні здібності у своїх роботах аналізували В. І. Петрушин, С. Л. Рубінштейн, К. В. Тарасова, Б. М. Теплов та інші. Більшість дослідників вважають, що музикальність людини залежить від її вроджених індивідуальних задатків, але вона є результатом розвитку, результатом виховання і навчання. Усталеним у вітчизняній науці є положення про те, що здібності розвиваються в діяльності (Б.М.Теплов), таким чином музикальні здібності можуть розвинути тільки в музичній діяльності суб'єкта.

Аналіз музичної діяльності з позицій комплексного підходу повинен включати: сприйняття музики, виконання (спів, гра на музичних інструментах) та музично-творчу діяльність (імпровізація на музичних інструментах, створювання композицій). При цьому всі види музичної діяльності студентів музичних факультетів повинні бути спрямовані на усвідомлення мови музичного мистецтва і протікати як творчий процес.

В роботі висвітлено, що в психологічних дослідженнях музичної діяльності питання про структуру музикальності є одним із самих складних, як за критеріями виділення окремих здібностей, так і за співвідношенням загальних і окремих компонентів, рівнів організації й т.інше. Відносно цього у поглядах вчених існують розходження. Показано, що більшість дослідників в структурі музикальних здібностей виділяють мотиваційний, виконавський (технічний) та психофізіологічний компоненти, і майже не розглядається роль творчого та інтелектуального компонентів.

Серед характерних проявів музикальності називають ранні прояви музикального слуху, наявність потреби в музичних враженнях, музикальну активність (потребу в слуханні, співі та переживанні музики), природню виразність виконання. Також багато музикантів розмежовують здібності до розуміння і глибокого переживання музики і здібності виразно виконувати її, „розмовляти” мовою музики, тобто здібності вільно виражати себе в музиці. Відповідно зазначеного, музикальність сприйняття й переживання музики не

є передумовою для професійного практичного музикально-художнього мислення музиканта, яке спирається на виконавчий талант та професійну майстерність. Аналіз літератури показав, що у дослідженнях останніх років спостерігається тенденція до „інтелектуалізації музикальності”. Проблема ролі музикальної пам’яті, мислення, уваги, уяви в музичній діяльності до цього часу є актуальною і недостатньо дослідженою. Аналіз теоретичних джерел з означеної проблеми показав, що недостатньо вивченою є роль творчого мислення в структурі музикальних здібностей особистості музиканта, яке, на нашу думку, є системотвірним у структурі творчих здібностей взагалі, та музикальних творчих здібностей, зокрема. Виходячи із означеного, ми розглядаємо творчі здібності як один з головних структурних компонентів музикальних здібностей, що відіграє значну роль в розвитку творчого потенціалу музикально-обдарованої особистості.

Проблему творчих здібностей вивчали: Д.Б. Богоявленська, Е. де Боно, М. Вертгеймер, В.М.Вільчек, Т. А. Вовнянко, Дж. Гілфорд, О. М. Грек, Л. Л. Гурова, В. М. Дружинін, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна, В. В. Клименко, А. Б. Коваленко, О. О. Леонтьєв, О. Н. Лук, О. М. Матюшкін, С. Д. Максименко, В. О. Моляко, Н. І. Пов`якель, Я. А. Пономарьов, В. А. Роменець, С. М. Симоненко, П. Торренс, Ю.Г.Черножук та інші. Проведений теоретичний аналіз існуючих досліджень показав, що творчі здібності розглядаються як здібності, що пов'язані зі створенням або відкриттям принципово нового суб'єктивного знання, з генерацією власних оригінальних ідей. Грунтуючись на аналізі існуючих підходів до розуміння творчих здібностей, до *структури музикальних здібностей*, ми включаємо: *творчо-інтелектуальний компонент* (що забезпечує оригінальність, виразність, здатність до імпровізації та продуктивність створеного музикального образу); *музикально-сенсорний компонент* (базовий, що забезпечує виконавський рівень); *мотиваційно-особистісний компонент* (спрямованість на успішність, інтерес та мотивацію до музичної діяльності, особистісну активність та необхідні особистісні якості для успішності означеної діяльності).

В музикознавстві, розглядаючи основні види музичної діяльності (композицію, виконання і імпровізацію), називають композицію-вигаданням музики, "результатом творчого акту композитора", а імпровізацію - особливим видом художньої творчості, в якій твір створюється безпосередньо в процесі його виконання. Виявлено, що імпровізація (від латинського: непередбачений, раптовий, несподіваний) є одним з фундаментальних понять усього світового музичного знання, для якого характерною ознакою є збіг у часі моменту створення та відтворення творчого

задуму. Будучи невід'ємною умовою гармонійного розвитку вільної особи, імпровізація виучує творчості, допомагає здійснювати відкриття.

Засадовими основами імпровізаційної творчості є: сприйняття музики, музичний слух, творче мислення, фантазія, музична пам'ять, тощо. В дослідженнях М. Сапонова, С. М. Мальцева здатність до імпровізації виражається в здатності комбінувати, створювати своє на основі наявного музично-слухового та загального досвіду, який переломлюється у певних семантичних категоріях та їх розмаїтті. Отже, виходячи з аналізу теоретичних джерел можна прослідкувати комбінаторну природу музикальної творчості, трансформацію музикальних семантичних модулів як один з механізмів музичної імпровізації.

Зв'язок між уявним і чуттєвим у музиканта, який грає лише по нотах, лежить через писемність. Імпровізатор же вільно володіє мовою, він говорить від свого імені. Він "одночасно автор і герой цього автора" (І. Андронніков). Мотивована необхідність залучення всієї духовної, творчої енергії в живий процес творення музики надає імпровізації індивідуально-творчу семантичну неповторність створюваного ним музикального образу. Виходячи із зазначеного, здібність до імпровізації ми розглядаємо як музикальну креативність, яка, у свою чергу, має наступні структурні компоненти: оригінальність, виразність, семантичну гнучкість та продуктивність створюваного музикального образу.

У другому розділі – «Емпіричне дослідження розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів» Емпіричне дослідження проводилось з метою вивчення психологічних особливостей розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів.

Емпіричне дослідження розвитку творчих здібностей студентів-музикантів проводилось в три етапи. *На першому етапі* проаналізовано літературу з проблеми дослідження, визначено вибірку досліджуваних; підібрані методики дослідження; розроблена процедура емпіричного дослідження, проведено пілотажне дослідження з метою визначення репрезентативності базових методик; створено комплекс психодіагностичних методик, релевантних меті дослідження. *На другому етапі* було проведено діагностику особливостей розвитку творчих здібностей та музикальних здібностей у студентів-музикантів. Зроблено кількісний (математично-статистичний) аналіз результатів, який спрямований на виявлення взаємозв'язків між означеними показниками, та якісний аналіз специфіки розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів. *Третій етап* включає виділення контрольної та експериментальної груп для проведення розвивального експерименту, а також проведення апробації розроблених

розвивальних вправ, які спрямовані на підвищення рівня розвитку творчих здібностей та здібностей до імпровізації.

Розроблена та адаптована методика діагностики музикальної креативності «Здатність до творчої імпровізації». Метою означеної методики є діагностика музикальної креативності творчо обдарованих особистостей у музичній діяльності. Методика заснована на незалежному оцінюванні експертами ряду музикальних характеристик (критеріїв) при постановці творчих завдань на імпровізацію. Розроблена методика діагностики музикальних здібностей «Шкала музикальних здібностей» (модифікація шкали Дембо-Рубінштейн), метою якої є визначення рівня розвитку музикальних здібностей методом експертних оцінок.

Під час емпіричного дослідження було встановлено особливості розвитку у студентів-музикантів 1-5 курсів *загальної* креативності, до структури якої входять *візуальна* та *вербальна* креативність.

Узагальнення отриманих результатів за методиками П.Торренса та Дж.Гілфорда (невербальні субтести) дозволило зробити висновок, що протягом досліджуваного віку відбувається розвиток структурних компонентів візуальної креативності. Розподіл у розвитку показників означених компонентів на протязі 1-5 року навчання такий: першим показником виступає продуктивність висунення візуальних гіпотез, який свідчить про активність перцептивної сфери у плані висунення візуальних гіпотез стосовно невизначених за своїми можливостями перцептивних стимулів. Другим показником є візуальна оригінальність, що свідчить про можливість створення оригінального продукту. А третім – семантична гнучкість, яка має найнижчий результат і свідчить про недостатньо розвинутий процес семантизації візуальних вражень на основі мовно-категоріального знання.

Детальний аналіз результатів діагностики структурних компонентів *візуальної креативності* у студентів-музикантів виявив особливості їх розвитку, про що свідчать виявлені достовірні відмінності між відповідними показниками у різні його періоди: продуктивність висунення візуальних гіпотез (на 1 курсі $X_{\text{ср}}=1,47$ – на 5 курсі $X_{\text{ср}}=1,77$, $t=4,01$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p<0,05$); візуальна оригінальність (на 1 курсі $X_{\text{ср}}=0,92$ – на 5 курсі $X_{\text{ср}}=1,23$, $t=5,68$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p<0,05$), семантична гнучкість (на 1 курсі $X_{\text{ср}}=0,90$ – на 5 курсі $X_{\text{ср}}=1,13$, $t=6,16$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$).

Результати аналізу розвитку структурних компонентів *візуальної креативності* у студентів-музикантів 1-5 курсів за методиками П.Торренса та Дж.Гілфорда представлені на рис. 1.

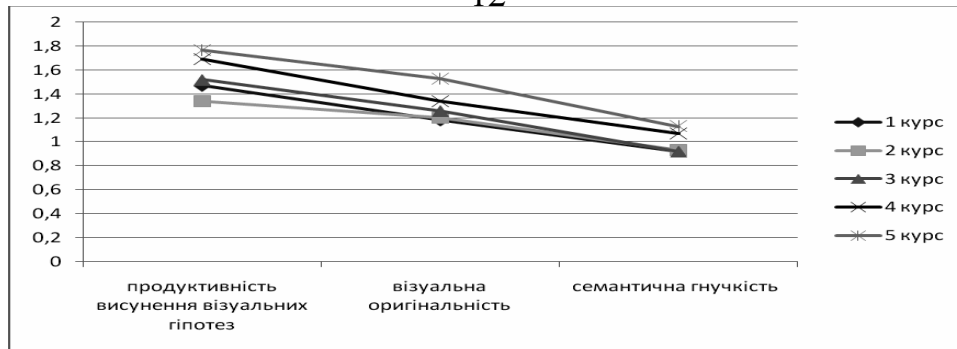

Рис. 1. Розподіл показників візуальної креативності у студентів-музикантів 1-5 курсу навчання

Цей розвиток не є рівномірним, його стрибкоподібне зростання спостерігається у студентів-музикантів 3 курсу.

Також відбувається нерівномірний розвиток *вербальної креативності* протягом досліджуваного віку. Розподіл показників структурних компонентів вербальної креативності на протязі 1-5 року навчання наступний: першим показником виступає вербальна продуктивність, яка свідчить про продуктивні можливості процесу вербалізації. Другий показник - категоріальна гнучкість - свідчить про розвиток процесів семантизації вербальних уявлень на основі підключення мовно-категоріального знання. А третім є вербальна оригінальність, яка має найнижчий результат, що вказує на можливості створення оригінального вербального продукту. Узагальнений розподіл структурних компонентів вербальної креативності представлений на рис.2.

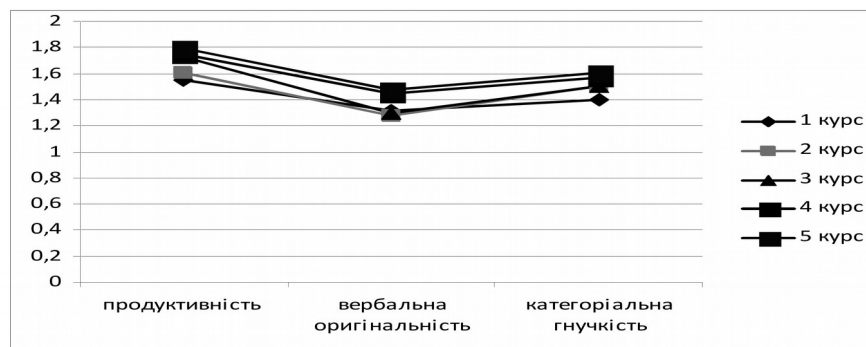

Рис.2.

Розподіл показників вербальної креативності у студентів-музикантів 1-5 курсу навчання.

Проведений детальний аналіз розвитку структурних компонентів *вербальної креативності* у студентів-музикантів дозволив встановити такі відмінності: продуктивність (на 1 курсі $X_{\text{ср}}=1,76$ – на 5 курсі $X_{\text{ср}}=1,89$, $t=2,3$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$), оригінальність (на 1 курсі $X_{\text{ср}}=1,23$ – на 5 курсі $X_{\text{ср}}=1,53$, $t=5,06$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$), гнучкість (на 1 курсі $X_{\text{ср}}=1,2$ – на 5 курсі $X_{\text{ср}}=1,6$, $t=4,05$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$).

Аналіз особливостей розвитку візуальної та вербальної креативності дозволив на основі узагальнення отримати інформацію про загальні показники структурних компонентів творчих здібностей у студентів 1-5 курсів музичних факультетів (табл. 1.).

Таблиця 1

Загальні показники структурних компонентів творчих здібностей

Курс (N=30)	Структурні показники творчих здібностей		
	Продуктивність	Оригінальність	Гнучкість
1 курс	1,51	1,11	1,45
2 курс	1,48	1,10	1,45
3 курс	1,62	1,10	1,55
4 курс	1,72	1,26	1,62
5 курс	1,78	1,29	1,71

Одержані результати свідчать про нерівномірний стрибкоподібний розвиток загальної креативності студентів-музикантів на протязі п'яти років навчання.

Проведене дослідження також дозволило визначити особливості розвитку структурних компонентів *музикальної креативності* (здібність до імпровізації) у студентів-музикантів (рис. 3).

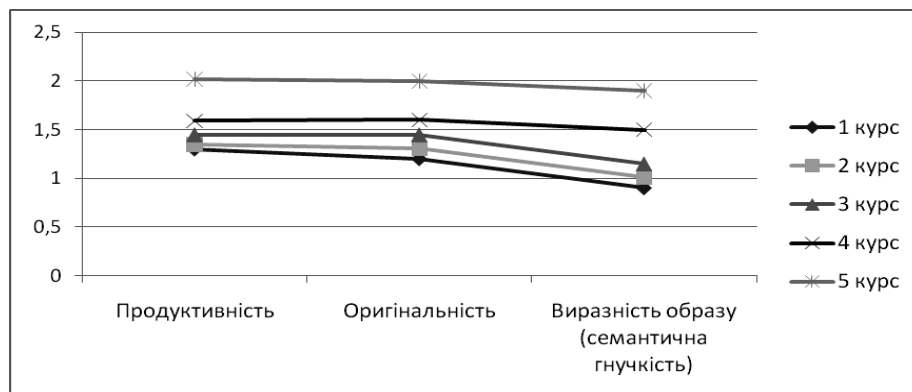

Рис. 3. Розподіл показників здібностей до творчої імпровізації у студентів-музикантів 1-5 курсів.

Розподіл показників: у студентів-музикантів 1, 2 та 3 курсу наступний: на першому місці знаходиться показник продуктивності ($X_{\text{ср}}=1,3$, $X_{\text{ср}}=1,35$, $X_{\text{ср}}=1,45$), на другому місці – показник музикальної оригінальності ($X_{\text{ср}}=1,2$, $X_{\text{ср}}=1,31$, $X_{\text{ср}}=1,45$), на третьому – показник виразності образу ($X_{\text{ср}}=0,9$, $X_{\text{ср}}=1,01$, $X_{\text{ср}}=1,15$). У студентів-музикантів 4 та 5 курсу відмічаються зміни: практично однаковий результат мають показники продуктивності ($X_{\text{ср}}=1,59$; $X_{\text{ср}}=2,02$) та оригінальності ($X_{\text{ср}}=1,60$ та $X_{\text{ср}}=2,0$), на другому місці стоїть

показник виразності образу ($X_{\text{ср}}=1,50$ та $X_{\text{ср}}=1,90$). Наявність статистично значущих відмінностей між показниками структурних компонентів музикальної креативності у досліджуваних 1 та 5 курсів (продуктивність - $t=2,5$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$; оригінальність $t=3,8$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$; виразність образу $t=2,08$, при $t_{\text{кр}} = 2,00$, $p < 0,05$) свідчить, що саме під час навчання відбувається розвиток структурних компонентів музикальної креативності.

Вивчено взаємозв'язки між показниками *творчих здібностей* та *музикальної креативності* у студентів-музикантів 1-5 курсів навчання (рис.4.).

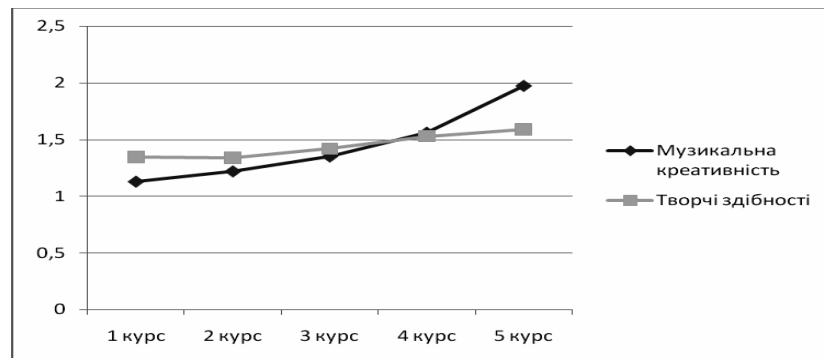

Рис.4. Розподіл показників музикальної креативності та загальних показників творчих здібностей у студентів-музикантів 1-5 курсу навчання

Аналіз результатів взаємозв'язків між показниками *творчих здібностей* та *музикальної креативності* у студентів-музикантів 1-5 курсів навчання показав, що розвитку музикальної креативності сприяє розвиток загального показника творчих здібностей особистості музиканта. Найбільш високі значення показник музикальної креативності має на 4-5 курсах. Найбільш тісні взаємозв'язки (на рівні значущості $p < 0,05$) між структурними компонентами музикальної креативності та загальним показником творчих здібностей прослідковуються на 3-4 курсах навчання.

Вивчено взаємозв'язки між структурними компонентами *музикальної креативності* у студентів 1-5 курсів. Виявлено взаємозв'язок між такими компонентами, як оригінальність та виразність образу (1 курс – $r=0,43$; 5 курс – $r=0,57$, при $p < 0,05$); оригінальність та продуктивність (1 курс – $r=0,31$; 5 курс – $r=0,41$, при $p < 0,05$), виразність образу та продуктивність (1 курс – $r=0,11$; 5 курс – $r=0,37$, при $p < 0,05$). Найбільш тісні взаємозв'язки між структурними компонентами музикальної креативності існують у студентів-музикантів 4-5 курсів, що свідчить про зростання інтегративної взаємодії всіх компонентів означеного виду креативності.

Досліджено особливості розвитку *музикальних здібностей* у студентів-музикантів 1-5 курсів. Так, у досліджуваних 1-3 року навчання переважають показники технічності, починаючи з 4 курсу – рівень розвитку вищий за показником музикальна креативність. Протягом досліджуваного періоду

зростає рівень розвитку загального показника, а також структурних компонентів музикальних здібностей, а саме показники технічності (1 курс $X_{\text{ср}}=0,6$, 3 курс $X_{\text{ср}}=0,72$), музикальної креативності (1 курс $X_{\text{ср}}=0,52$, 5 курс $X_{\text{ср}}=0,70$, при $p=0,05$).

Наявність статистично значущих відмінностей між показниками музикальних здібностей у досліджуваних 1 -5 курсів свідчить, що саме в цьому віці відбувається розвиток структурних компонентів музикальних здібностей.

Виявлено, що у студентів-музикантів 1-3 курсу занижений рівень самооцінки своїх творчих музичних здібностей, що свідчить про невпевненість у собі та «захисті» при неправильному виконанні. Це впливає й на прояв творчої самостійності в пошуках нових ефективних творчих шляхів в музичній діяльності.

Аналіз результатів вивчення особливостей взаємозв'язку між музикальною креативністю (здатністю до творчої імпровізації) та іншими структурними компонентами музикальних здібностей, дозволив виявити наявність тісного зв'язку між такими показниками в роботах студентів-музикантів, як: продуктивність та загальний показник музикальних здібностей; продуктивність та технічність; виразність образу та загальний показник музикальних здібностей; оригінальність та загальний показник музикальних здібностей (на рівні значущості $p<0,05$).

Детальний аналіз результатів розвитку структурних компонентів творчих здібностей у студентів-музикантів виявив їх нерівномірність на протязі досліджуваного нами періоду, про що свідчать виявлені достовірні відмінності між показниками окремих структурних компонентів. Протягом досліджуваного періоду зростає рівень розвитку загального показника творчих здібностей та структурних компонентів музикальних здібностей. (див. рис.5.)

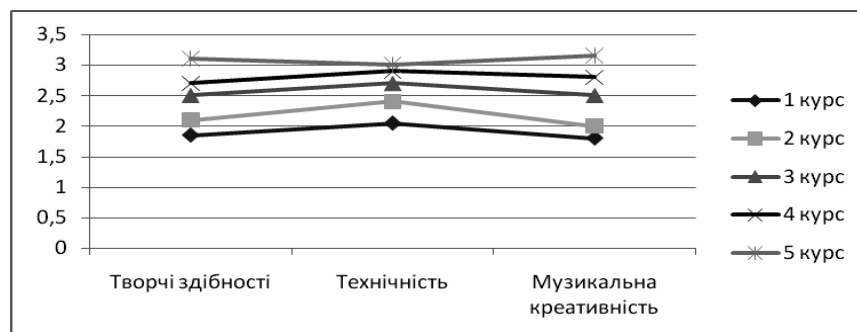

Рис.5.

Розподіл показників творчих здібностей та інших структурних компонентів музикальних здібностей у студентів-музикантів 1-5 курсів

Виявлено взаємозв'язок між загальним показником музикальних здібностей та такими компонентами творчих здібностей, як продуктивність,

конструктивна активність; візуальна оригінальність, категоріальна гнучкість, вербальна оригінальність; між показником *технічності* та продуктивністю, конструктивною активністю, візуальною оригінальністю; категоріальною гнучкістю, вербальною оригінальністю; між показником *музикальної креативності* та візуальної оригінальності (на рівні значущості $p < 0,05$). Таким чином, доведено, що творчі здібності є важливим компонентом музикальності і відіграють важливу роль у музичній діяльності суб'єкта. Виявлене дає нам змогу оптимізувати процес розвитку музикальних здібностей за рахунок розвитку їх творчо-інтелектуального компоненту у студентів музичних факультетів.

Проведений кількісний та якісний аналіз розвитку творчих здібностей в структурі музикальності студентів-музикантів 1-5 курсів дав змогу виявити рівень розвитку творчих здібностей, а саме 34 студента (23%) мають високий рівень розвитку, 86 студентів-музикантів (57%) мають середній рівень розвитку, 30 студентів-музикантів (20%) низький рівень розвитку. Для участі в розвивальному експерименті залучено: 30 осіб студентів-музикантів 1-2 курсів з низьким рівнем розвитку творчих здібностей, що складає 20% та поділено їх на дві групи: експериментальну та контрольну. В кожну групу входила однакова кількість досліджуваних (15 осіб).

У третьому розділі – «Програма розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів» Розроблено розвивальний тренінг з розвитку творчих здібностей, який спрямований на: а) розвиток здатності до музикальної імпровізації як вищого рівня розвитку творчих здібностей у музичній діяльності; б) розвиток візуальної креативності та її структурних компонентів; в) розвиток вербальної креативності та її структурних компонентів. Принципами побудови комплексу задач означеного тренінгу є: а) принципи діяльнісного підходу; б) принципи стратегіально-діяльнісного підходу (В. О. Моляко) щодо ускладнюючих умов при рішенні творчих задач; в) принципи стратегіально-семантичного підходу до дослідження мисленнєвої діяльності (С. М. Симоненко); г) принципи активізації креативності (Е. де Боно). Тренінгові заняття ґрунтуються на використанні дивергентних задач. При рішенні задач студенти користуються імпровізацією, інструментальним музиціюванням, графічним моделюванням музики, конструюванням. Тренінг з розвитку творчих здібностей складається з 10 занять, послідовність яких побудована за принципом системності в пред'явленні матеріалу і правил організації розвивального тренінгу.

Проведено порівняльну діагностику особливостей розвитку творчих здібностей у студентів-музикантів експериментальної групи до і після тренінгу та виявлено, що відбулися зміни в оцінках показників структурних компонентів загальної креативності, а саме, зростання вербальної та

візуальної продуктивності, візуальної та вербальної оригінальності, семантичної та категоріальної гнучкості (рис.6).

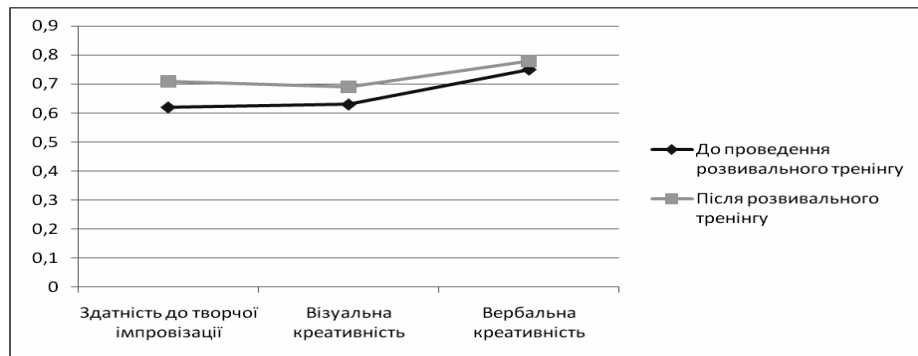

Рис.6. Розподіл показників творчих здібностей у студентів-музикантів експериментальної групи до і після проведення розвивального експерименту

Встановлені якісні та кількісні зміни в показниках здатності до *музикальної імпровізації* у студентів-музикантів експериментальної групи, що характеризується змінами в показниках таких компонентів музикальної креативності, як продуктивність, оригінальність та виразність образу. Таким чином, виявлено статистично значущі відмінності між показниками структурних компонентів творчих здібностей та показниками здатності до музикальної імпровізації у студентів-музикантів експериментальної групи до і після тренінгу.

Результати розвивального експерименту підтвердили положення про те, що цілеспрямована організація тренінгових занять сприяє розвитку основних структурних компонентів творчих здібностей та загальному розвитку музикальних здібностей у студентів музичних факультетів.

У **висновках** дисертації наведене теоретичне узагальнення та емпіричне вирішення проблеми розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів. Розробка цієї проблеми передбачала уточнення поняття «музикальна креативність», «музикальні здібності», «творчі здібності» та їх структурних компонентів; дослідження психологічних особливостей розвитку творчих та музикальних здібностей студентів-музикантів на протязі 1-5 курсів навчання; розробку й апробацію системи розвивальних (тренінгових) вправ, спрямованих на розвиток творчих здібностей студентів музичних факультетів.

1. Встановлено, що *музикальні здібності*, як один із видів спеціальних здібностей, є системно-структурним утворенням, в якому можна виділити такі складові: творчо-інтелектуальні, музикально-сенсорні (базисні), мотиваційно-особистісні компоненти. Особливості їх співвідношення визначають їх індивідуальний розвиток. Виходячи з того, що *творчі здібності* – це здібності, пов'язані зі створенням або відкриттям принципово нового суб'єктивного знання, з генерацією власних оригінальних ідей, під *музикальною*

креативністю ми розуміємо здібність до створення нових музикальних образів, або творів, які раніше були невідомі даному суб'єкту, тобто здатність до музикальної імпровізації.

2. З'ясовано, що *музична діяльність*, виходячи з системного підходу, включає: сприйняття, виконання, слухання та музикальну імпровізацію. Характерною ознакою імпровізації є збіг у часі моменту створення та відтворення творчого задуму. Виходячи з цього, *здібності до імпровізації* є проявом *музикальної креативності*, яка має структуру, до якої входять: музикальна *оригінальність*, *виразність* музикальних образів та *продуктивність* у їх створенні.

3. Розроблено загальну процедуру дослідження творчих та музикальних здібностей у студентів-музикантів. Створена та апробована оригінальна методика діагностики музикальної креативності «Здатність до творчої імпровізації». Метою означеної методики є діагностика *музикальної креативності* творчо обдарованих особистостей у музичній діяльності. Методика заснована на незалежному оцінюванні експертами ряду музикальних характеристик при постановці завдань на творчу імпровізацію, таких, як: *продуктивність*, *оригінальність*, *виразність* створюваного музикального образу. Також, була розроблена методика діагностики музикальних здібностей «Шкала музикальних здібностей» (модифікація шкали Дембо-Рубінштейн), метою якої є визначення рівня розвитку *музикальних здібностей* методом експертних оцінок та самооцінювання.

4. Визначено особливості розвитку структурних компонентів *музикальної креативності* (здібність до імпровізації) у студентів-музикантів 1-5 курсів. Розподіл показників наступний: у студентів-музикантів 1, 2 та 3 курсу на першому місці знаходиться показник *продуктивності*, на другому місці – показник *музикальної оригінальності*, на третьому – показник *виразності образу*. У студентів-музикантів 4 та 5 курсу значення показників змінюються: практично однаковий результат мають показники *продуктивності* та *оригінальності*, на другому місці стоїть показник *виразності образу*. Наявність статистично значущих відмінностей між показниками структурних компонентів *музикальної креативності* у досліджуваних 1 та 5 курсів свідчить, що саме під час навчання відбувається розвиток її структурних компонентів. Найбільш тісні взаємозв'язки між структурними компонентами *музикальної креативності* існують у студентів-музикантів 4-5 курсів, що свідчить про зростання інтегративної взаємодії всіх компонентів означеного виду креативності.

5. Досліджено особливості розвитку структурних компонентів *музикальних здібностей* у студентів-музикантів 1-5 курсів. Так, у досліджуваних 1-3 року навчання переважають показники *виконавської*

майстерності, технічності (музикально-сенсорний компонент), починаючи з 4 курсу – рівень розвитку вищий за показниками *музикальної креативності (творчо-інтелектуальний компонент)*. Протягом досліджуваного періоду зростає рівень розвитку загального показника та структурних компонентів музикальних здібностей.

6. Вивчено особливості розвитку *творчих здібностей* у студентів-музикантів 1-5 курсів навчання. Детальний аналіз результатів діагностики структурних компонентів *візуальної та вербальної креативності* у студентів-музикантів виявив нерівномірність їх розвитку на протязі досліджуваного нами періоду, про що свідчать виявлені достовірні відмінності між показниками окремих структурних компонентів. Протягом досліджуваного періоду відбувається розвиток та стрибкоподібне зростання у студентів-музикантів 3 курсу таких показників *візуальної креативності*, як: продуктивність висунення візуальних гіпотез; візуальна оригінальність, семантична гнучкість; та *вербальної креативності*, як: вербальна продуктивність вербальна оригінальність, категоріальна гнучкість

7. Виявлено в результаті аналізу взаємозв'язків між показниками *музикальної креативності* (здібність до імпровізації) та іншими структурними компонентами *музикальних здібностей*, що існує тісний зв'язок (пік його припадає на період 4-5 курсу навчання) між такими показниками, як: продуктивність імпровізації та загальний показник музикальних здібностей; продуктивність імпровізації та технічність; виразність образу та загальний показник музикальних здібностей; оригінальність та загальний показник музикальних здібностей, оригінальність імпровізації та технічність, виразність образу та технічність (за оцінками експертів). Таким чином, доведено, що музикальна креативність є важливим компонентом музикальних здібностей і відіграє важливу роль у музичній діяльності суб'єкта.

Виявлення взаємозв'язку між компонентами *музикальної креативності* та структурними компонентами *музикальних здібностей* дають нам змогу оптимізувати процес розвитку останніх за рахунок розвитку *творчих здібностей* студентів музикальних факультетів.

8. Розроблено розвивальний тренінг з розвитку творчих здібностей, який спрямований на: а) розвиток здатності до творчої імпровізації як прояву музикальної креативності; б) розвиток візуальної креативності та її структурних компонентів; в) розвиток вербальної креативності та її структурних компонентів. Принципами побудови комплексу задач означеного тренінгу є: а) принципи діяльнісного підходу; б) принципи стратегіально-діяльнісного підходу (В. О. Моляко) щодо ускладнюючих умов при рішенні творчих задач; в) принципи стратегіально-семантичного підходу до дослідження мисленнєвої діяльності (С. М. Симоненко); г) принципи

активізації креативності (Е. де Боно). Тренінгові заняття ґрунтуються на використанні дивергентних задач. При рішенні задач студенти користувалися імпровізацією, інструментальним музиціюванням, графічним моделюванням музики, конструюванням. Тренінг з розвитку творчих здібностей складається з 10 занять, послідовність яких побудована за принципом системності в пред'явленні матеріалу і правил організації розвивального тренінгу.

Виявлено статистично значущі відмінності між показниками структурних компонентів творчих здібностей у студентів-музикантів експериментальної групи до і після тренінгу, на відміну від студентів контрольної вибірки. Результати розвивального експерименту підтвердили положення про те, що цілеспрямована організація тренінгових занять відповідно до закономірностей розвитку основних структурних компонентів творчих здібностей виступає умовою їх гармонійного розвитку та сприяє розвитку музикальних здібностей у студентів музичних факультетів.

Перспективним для подальшого дослідження є вивчення мотиваційно-особистісного компоненту музикальних здібностей та його впливу на розвиток таких компонентів означених здібностей, як творчо-інтелектуальний та музикально-сенсорний.

Основні положення і результати дослідження опубліковано в 3 наукових працях, які надруковано у фахових наукових виданнях України:

1. Чжоу Ян. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у музично обдарованих учнів в юнацькому віці / Ян Чжоу // Наука і освіта. – 2008. – № 7. – С. 196–200.

2. Чжоу Ян. Особливості творчого мислення в структурі музикальних здібностей студентів музичних факультетів / Ян Чжоу // Наука і освіта. – 2009. – № 5. – С. 201–205.

3. Чжоу Ян. Музична імпровізація як прояв творчих здібностей студентів музичних факультетів / Ян Чжоу // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Актуальні проблеми психології. Проблеми психології творчості [За ред. В. О. Моляко]. – Т.12. – Вип.8. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 334–340.

АНОТАЦІЇ

Чжоу Ян. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів– Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07. – педагогічна та вікова психологія. –

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», Одеса, 2010.

Дисертаційне дослідження присвячено розкриттю психологічних особливостей розвитку творчих здібностей студентів музичних факультетів.

В роботі обґрунтовано поняття “музикальна креативність”, яка розглядається як здатність до музикальної імпровізації, до створення нового музикального образу або твору. Визначено її структурні компоненти: оригінальність, виразність та продуктивність створення музикальних образів.

Розроблена та адаптована оригінальна методика діагностики музикальної креативності «Здатність до творчої імпровізації», яка призначена для діагностики музикальної креативності творчо обдарованих особистостей у музичній діяльності.

Уточнено поняття «музикальні здібності», які розглядаються як один із видів спеціальних здібностей, що є системно-структурним утворенням, в якому можна виділити такі визначальні складові: творчо-інтелектуальні, музично-сенсорні (базисні) мотиваційно-особистісні компоненти. Особливості їх співвідношення визначають індивідуальний рівень розвитку музикальної творчості.

Вивчено й описано психологічні закономірності розвитку творчих здібностей у студентів-музикантів.

Розроблено та апробовано тренінг, який сприяє розвитку структурних компонентів музикальної креативності у студентів-музикантів. Встановлено ефективність впливу тренінгових технологій на розвиток творчих здібностей студентів-музикантів.

Ключові слова: музикальні здібності, творчі здібності, музикальна креативність, розвиток, студенти музичних факультетів, музикальна імпровізація, творчий тренінг.

Чжоу Ян. Психологические особенности развития творческих способностей у студентов музыкальных факультетов– Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук по специальности 19.00.07. – педагогическая и возрастная психология. – Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д.Ушинского, Одесса, 2010.

Диссертационное исследование посвящено изучению психологических особенностей развития творческих способностей студентов музыкальных факультетов.

В работе дается обоснование понятия “музыкальная креативность”, которая рассматривается как способность к музыкальной импровизации, к созданию нового музыкального образа. Определены ее структурные

компоненты: оригинальность, выразительность и продуктивность создания музыкальных образов.

Разработана и апробирована оригинальная методика диагностики музыкальной креативности «Способности к творческой импровизации, целью которой является диагностика музыкальной креативности творчески одаренных личностей в музыкальной деятельности.

Уточнено понятие «музыкальные способности», которые рассматриваются как один из видов специальных способностей, являются системно-структурным образованием, в структуру которого входят: творческо-интеллектуальные, музыкально-сенсорные (базисные), мотивационно-личностные компоненты. Особенности их соотношения определяют индивидуальный уровень развития музыкального творчества.

Изучены и описаны психологические закономерности развития творческих способностей у студентов-музыкантов.

Эмпирически доказано, что у испытуемых 1-3 курса обучения преобладают показатели исполнительского мастерства, техничности (музыкально-сенсорный компонент), начиная с 4 курса обучения у студентов уровень развития показателя музыкальной креативности (творческо-интеллектуальный компонент) начинает доминировать.

Выявлены основные тенденции в структуре взаимосвязей компонентов творческих способностей с остальными структурными компонентами музыкальных способностей на протяжении обучения студентов музыкальных факультетов. Наиболее тесная взаимосвязь между структурными компонентами музыкальной креативности выявлена у студентов-музыкантов 4-5 курсов обучения, что свидетельствует о возрастании интегративного взаимодействия всех компонентов данного вида креативности.

Разработан и апробирован тренинг, направленный на развитие структурных компонентов музыкальной креативности студентов-музыкантов. Эмпирически доказана эффективность влияния тренинговых технологий на развитие творческих способностей студентов музыкальных факультетов.

Ключевые слова: музыкальные способности, творческие способности, музыкальная креативность, музыкальная импровизация, развитие, студенты музыкальных факультетов, творческий тренинг.

Zhou Yang. Psychological peculiarities of developing creative abilities of students of musical faculties – Manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of the Candidate of Psychological Sciences in specialty 19.00.07. – Pedagogical and Age Psychology. – State establishment “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D.Ushinsky, Odessa, 2010.

The dissertation research is dedicated to revealing psychological peculiarities of developing creative abilities of students of musical faculties.

The work substantiates the notion "musical creativity" which is considered to be an ability for musical improvisation, for creating a new musical image or piece. It determines its structural components: originality, expressiveness and efficiency in creating musical images.

The dissertation suggests an elaborated and adapted original method of diagnosing musical creativity "Ability for creative improvisation" aimed at diagnosing musical creativity of artistically gifted personalities in musical activity.

It specifies the notion "musical faculties" which are considered to be a kind of special abilities that are a system and structural formation with such components as: creative intellectual, musical sensory (basic), and motivational personal components. Peculiarities of their correlation determine individual level of development of musical creativity.

There have been studied and described psychological laws of development of creative abilities of students-musicians.

The research demonstrates an elaborated and approved training instrumental in developing the structural components of musical creativity of students-musicians; ascertains efficacy of the impact of the training technologies on development of students-musicians' creative abilities.

Keywords: musical faculties, creative abilities, musical creativity, development, students of musical faculties, musical improvisation, creative training.